

Κεφάλαιο ΣΤ΄

**2. Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ**

Α) Η έναρξη του Ψυχρού πολέμου στην Ευρώπη.

- Ο αντιφασιστικός συνασπισμός του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου είχε συγκροτηθεί βιαστικά το 1941 μετά την επίθεση των Γερμανών εναντίον της ΕΣΣΔ και των Ιαπώνων εναντίον των ΗΠΑ.
(Ο συνασπισμός αυτός χαρακτηρίζεται αντιφατικός, επειδή αποτελείται από χώρες με διαφορετική ιδεολογία πχ. ΕΣΣΔ κομμουνιστική ιδεολογία – ΗΠΑ κλπ με δημοκρατική-καπιταλιστική ιδεολογία)
- Όταν το 1945 ηττήθηκε ο Άξονας, οι νικητές έπρεπε να διαχειριστούν τα προβλήματα της μεταπολεμικής εποχής, χωρίς όμως να συμφωνούν πάντα.

- Στις Συνδιασκέψεις στη Γιάλτα (Φεβρ.1945) και στο Πότσταμ (Ιούλιος-Αύγουστος 1945) έγιναν διαβουλεύσεις για ζητήματα όπως
 - α) τη διοίκηση της κατεχόμενης Γερμανίας
 - β) τις εδαφικές διευθετήσεις στην Ανατολική Ευρώπη και
 - γ) τη λειτουργία του ΟΗΕ
- **Συνδιάσκεψη στη Μόσχα**
Μετέχοντες: Τσόρτσιλ (Βρετανία) και Στάλιν (ΕΣΣΔ)
Χρόνος: Οκτώβριος 1944
Αποφάσεις:
«Συμφωνία ποσοστών», ρύθμιση που αφορούσε τις σφαίρες επιρροής.
Με βάση αυτή τη συμφωνία η ΕΣΣΔ θα έλεγχε τις χώρες του εσωτερικού των Βαλκανίων, ενώ η Ελλάδα θα βρισκόταν κάτω από την επιρροή της Βρετανίας. Αυτή η συμφωνία επικεντρωνόταν σε ένα τμήμα της Ευρώπης.

➤ **Η Ευρώπη μετά το 1945**

1. Στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (που είχαν απελευθερωθεί και καταληφθεί από τον Ερυθρό Στρατό) οι Σοβιετικοί εγκατέστησαν πολιτεύματα φιλικά προς αυτούς.
 - Λόγος: Οι Σοβιετικοί πίστευαν ότι ήταν απαραίτητος ο έλεγχος αυτής της περιοχής για την ασφάλεια της χώρας τους, μια και από εκεί είχε εξαπολυθεί η γερμανική επίθεση το 1941. (μελετήστε το χάρτη)
 - Αντιδράσεις: Οι Δυτικοί φοβήθηκαν ότι οι Σοβιετικοί προωθούσαν μια επεκτατική πολιτική, με στόχο να κυριαρχήσουν και στη Δυτική Ευρώπη.

2. Η Γερμανία μετά το 1945

- Μοιράστηκε σε τέσσερις ζώνες κατοχής (τη ζώνη των ΗΠΑ, της Βρετανίας, της Γαλλίας και της ΕΣΣΔ)
- Το Βερολίνο, το οποίο βρισκόταν στη σοβιετική ζώνη κατοχής της Γερμανίας, χωρίστηκε και αυτή σε τέσσερις ζώνες κατοχής (ζώνη Σοβιετικών, Αμερικανών, Βρετανών και Γάλλων).
- Η Γερμανία έγινε πεδίο ανταγωνισμού ανάμεσα στους Δυτικούς και τους Σοβιετικούς γιατί όποιος την έλεγχε θα είχε ένα πλεονέκτημα. Παρόλη την καταστροφή που είχε υποστεί ήταν α) ένα μεγάλο κράτος, β) είχε μεγάλη βιομηχανική υποδομή και γ) είχε κεντρική θέση στην Ευρώπη.

Έτσι ούτε οι Δυτικοί ούτε και οι Σοβιετικοί θα επέτρεπαν στον αντίπαλό τους να ελέγχει ολόκληρη τη χώρα αυτή.

Επειδή

α) οι Σοβιετικοί φοβόντουσαν την επανεμφάνιση του милитарισμού,
ενώ

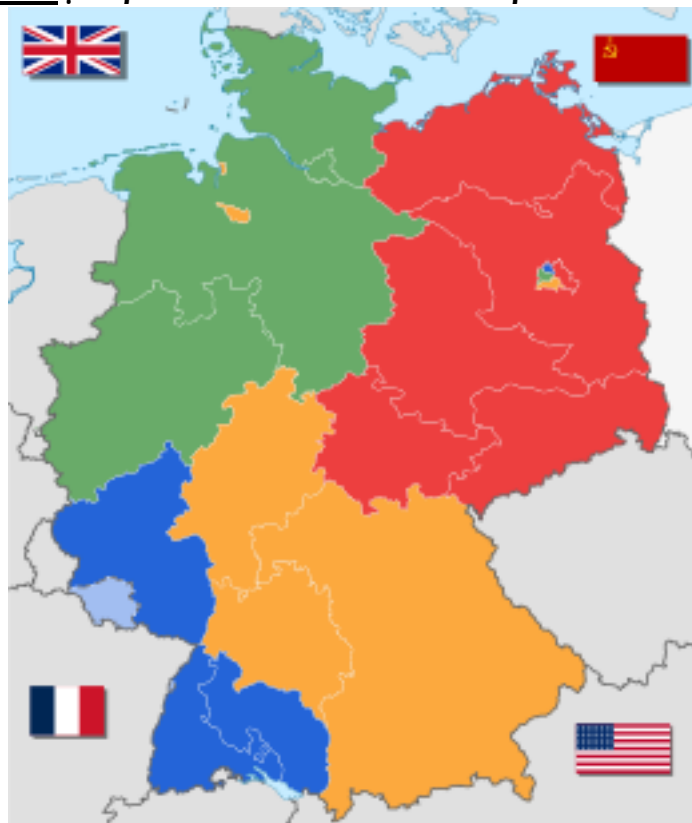
β) οι Δυτικοί πίστευαν ότι η Ευρώπη δε θα μπορούσε να ανασυγκροτηθεί, αν δεν βελτιωνόταν η οικονομία της Γερμανίας.

Τελικά το 1949 δημιουργήθηκαν δύο γερμανικά κράτη

1. η Δυτική Γερμανία με πρωτεύουσα τη Βόννη και
2. η Ανατολική Γερμανία με πρωτεύουσα το Ανατολικό Βερολίνο

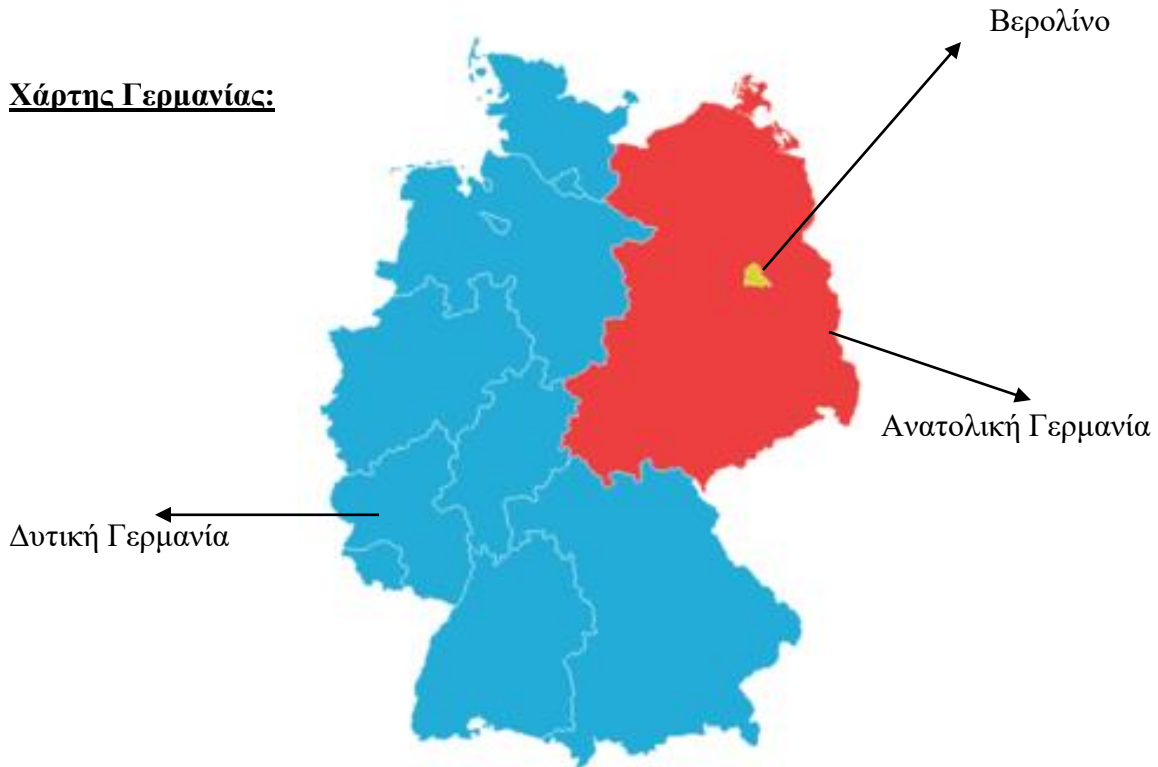
Χάρτης της πόλης του Βερολίνου με τις ζώνες κατοχής

Ζώνες:
Σοβιετική
Αμερικανική
Βρετανική
Γαλλική

Ιστορία κατεύθυνσης Γ΄ Λυκείου

Χάρτης Γερμανίας:

➤ Δόγμα Τρούμαν

- Εξαγγέλθηκε από τον Αμερικανό πρόεδρο Χάρυ Τρούμαν
- 12 Μαρτίου 1947
- Διακήρυξε ότι οι Η.Π.Α. θα βοηθήσουν την Ευρώπη να ανοικοδομηθεί και πρόσφερε οικονομική βοήθεια.
- Στο πλαίσιο του «Δόγματος Τρούμαν» η Ελλάδα και η Τουρκία πήραν από τις ΗΠΑ οικονομική βοήθεια για να **«αντισταθούν στον κομμουνισμό»**.
- Όμως η οικονομική βοήθεια από τις ΗΠΑ στην Ελλάδα συνοδεύτηκε από τη διείσδυση αμερικανών συμβούλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ελλάδα και έτσι προκάλεσε και την εξάρτηση της Ελλάδας από τις ΗΠΑ.

➤ **Σχέδιο Μάρσαλ**

- Το ανήγγειλε ο **Υπουργός των Εξωτερικών των ΗΠΑ Τζόρτζ Μάρσαλ**
- Ιούνιος 1947
- Εφαρμόστηκε από το **1947 ως το 1952**
- Η ανησυχία των Αμερικανών για την Ευρώπη επικεντρωνόταν στην **οικονομία**. Οι Αμερικανοί πίστευαν ότι αν οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες δεν κατάφεραν να ανασυγκροτηθούν θα υπέκυπταν στη σοβιετική επιρροή.
- Το Σχέδιο Μάρσαλ συνίστατο στην **προσφορά οικονομικής βοήθειας** σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, δυτικές και ανατολικές. Τη βοήθεια βέβαια δέχτηκαν τα κράτη της Δυτικής Ευρώπης.
- Με το Σχέδιο Μάρσαλ εισέρρευσαν στην Ευρώπη περίπου 13 δισεκατομμύρια δολάρια, που βοήθησαν στην **ανασυγκρότηση της Ευρώπης**.
- Η αποδοχή του Σχεδίου Μάρσαλ οδήγησε στην ίδρυση του **Οργανισμού για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Συνεργασία** (ΟΕΟΣ – αργότερα ΟΟΣΑ, Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη)
- **Ανησυχία:** Το Σχέδιο Μάρσαλ προκάλεσε τη δυσπιστία της ΕΣΣΔ που πίστευε ότι οι ΗΠΑ προσπαθούσαν να «εξαγοράσουν» τις χώρες της Ευρώπης (να τις θέσουν δηλαδή κάτω από την επιρροή τους).

- **Οι Σοβιετικοί** σε απάντηση του Σχεδίου Μάρσαλ ενέτειναν τον έλεγχό τους στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

1. Επήλθε έτσι ρήξη του **Γιουγκοσλάβου ηγέτη Τίτο με τον Στάλιν** το 1948, μια και ο Τίτο δε δέχτηκε τον αυξημένο σοβιετικό έλεγχο.
2. **Αποκλεισμός του Βερολίνου:** Τον Ιούνιο του 1948 οι Σοβιετικοί απέκλεισαν τις δυτικές ζώνες κατοχής στο Βερολίνο και οι Αμερικανοί ανεφοδίαζαν το Δυτικό Βερολίνο από αέρος.
3. **NATO:** Οι Δυτικοί ίδρυσαν το NATO.

NATO (Βορειοατλαντικό Σύμφωνο):

- Συμμαχία μεταξύ των δυτικοευρωπαϊκών χωρών με τις ΗΠΑ
- **Χρόνος:** Υπογράφηκε στις 4 Απριλίου 1948 στην Ουάσινγκτον
- Οι ενέργειες των Σοβιετικών (αποκλεισμός του Βερολίνου) φόβισαν τους Δυτικούς και διευκόλυναν τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη συμμαχίας μεταξύ των δυτικοευρωπαϊκών χωρών με τις ΗΠΑ.
- **Μέλη:** ΗΠΑ, Καναδάς, Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία κλπ. Η Ελλάδα και η Τουρκία προσχώρησαν στο NATO το 1952 και η Δυτική Γερμανία το 1955.

➤ Ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος

- Χρόνος: 1946 – 1949 (τα προβλήματα και οι συμπλοκές είχαν αρχίσει βέβαια προηγουμένως με τα Δεκεμβριανά το 1944).
- Αντίπαλοι: Συγκρούστηκαν οι φιλοδυτικές δυνάμεις του Κέντρου και της Δεξιάς (το Κόμμα των Φιλελευθέρων και το Λαϊκό Κόμμα) και βέβαια η φιλοδυτική κυβέρνηση με ένοπλη δύναμη τον Εθνικό Στρατό εναντίον των δυνάμεων του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (ΚΚΕ) με ένοπλη δύναμη τον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας (ΔΣΕ)
- Στάση των ΗΠΑ και Βρετανίας:
 1. Οι Δυτικοί φοβόντουσαν ότι, σε περίπτωση που νικούσαν οι κομμουνιστές στην Ελλάδα, η ΕΣΣΔ θα αποκτούσε διέξοδο στη Μεσόγειο.
 2. Τον Φεβρουάριο του 1947 φάνηκε ότι η Βρετανία δεν μπορούσε πλέον να συνεχίσει να βοηθά τη φιλοδυτική ελληνική κυβέρνηση.
 3. Έτσι ο Αμερικανός πρόεδρος Χάρυ Τρούμαν, με βάση το «Δόγμα Τρούμαν» που είχε εξαγγείλει, πρόσφερε οικονομική βοήθεια στην Ελλάδα και στην Τουρκία για να «αντισταθούν στον κομμουνισμό». Η βοήθεια αυτή έπαιξε σημαντικό ρόλο στη νίκη των φιλοδυτικών κυβερνητικών δυνάμεων στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο.
 4. Όμως η οικονομική βοήθεια από τις ΗΠΑ συνοδεύτηκε από τη διείσδυση αμερικανών συμβούλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ελλάδα και έτσι προκάλεσε και την εξάρτηση της Ελλάδας από τις ΗΠΑ.
- Αποτέλεσμα: Ο Εμφύλιος Πόλεμος τέλειωσε το καλοκαίρι του 1949 με νίκη των φιλοδυτικών δυνάμεων
- Συνέπειες:
 1. Το ΚΚΕ τέθηκε εκτός νόμου τον Δεκέμβριο του 1947 και παρέμεινε στην παρανομία μέχρι το 1974.
 2. Προκάλεσε μεγάλο αριθμό θυμάτων
 3. Καθυστέρησε την ανασυγκρότηση της χώρας.
 4. Διαψεύστηκαν οι προσδοκίες για κοινωνική απελευθέρωση και κοινωνική δικαιοσύνη, που είχαν επαγγελθεί κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου από όλες ανεξαιρέτως τις αντιστασιακές οργανώσεις, δεξιές και αριστερές.
 5. Προκλήθηκαν βαθιά ψυχολογικά τραύματα στην ελληνική κοινωνία, τα οποία χρειάστηκαν πολλά χρόνια για να επουλωθούν.

Ιστορία κατεύθυνσης Γ΄ Λυκείου

Ερωτήσεις:

Να απαντήσετε σ' όλες τις ερωτήσεις του βιβλίου στη σελίδα 145.

Ερωτήσεις με βάση τους δείκτες:

1. Να καταγράψετε τις συνθήκες που οδήγησαν α. την μεταπολεμική Ευρώπη και β. την Ελλάδα στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου.
2. Να συγκρίνετε το περιεχόμενο του Σχεδίου Μάρσαλ με το Δόγμα Τρούμαν και να εξηγήσετε ποια ήταν η συμβολή τους στη ρήξη των δύο μεταπολεμικών συνασπισμών στην Ευρώπη.
3. Να σχολιάσετε τις συνέπειες του Διπολισμού στην Ελλάδα και τις συνθήκες που οδήγησαν στον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο.